

LA FILOSOFIA BONAPARTISTA DE L'ESTAT ¹

Lev Trotski

1er de maig de 1939

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: "La filosofía bonapartista del estado", en, *Escritos*, Tom X, Volum 2, Editorial Pluma, Bogotá, 1976, pp. 471-481.

Un dels punts centrals de l'informe de Stalin al Divuitè Congrés de Moscou fou, indubtablement, una nova teoria de l'estat promulgada per ell. Stalin no s'ha aventurat en aqueix perillós terreny per una innata inclinació, sinó per necessitat. No fa molt, els juristes Krilenko i Pashukanis, stalinistes ortodoxos, foren destituïts i aixafats per haver repetit les idees de Marx, Engels i Lenin en el sentit que el socialisme implica una gradual extinció de l'estat. No és possible que el Kremlin regnant accepti aquesta teoria. Com? Extingir-se tan aviat? La burocràcia tot just acaba de començar a viure. Krilenko i Pashukanis són, òbviament, "destructius".

En veritat, les condicions de l'actual vida soviètica a penes si poden reconciliar-se ni tan sols amb els retalls de la vella teoria. Els obrers estan confinats en les fàbriques, els camperols en les granges col·lectives. S'han introduït els passaports, restringint-se per complet la llibertat de moviments.

Arribar tard al treball és un crim capital. No sols és punible com a traïció qualsevol crítica a Stalin, sinó també la simple ommissió de complir el deure natural de posar-se a quatre potes davant del "Líder". Les fronteres estan custodiades per un impenetrable mur de guàrdies fronterers i gossos de policia, en una escala fins ara desconeguda en qualsevol altra banda. Ningú pot entrar o sortir siga el siga el motiu. S'hi extermina sistemàticament els estrangers que abans havien ingressat al país. L'essència de la constitució soviètica ("la més democràtica del món") Consisteix en açò: en determinat moment, cada ciutadà és cridat a votar un candidat únic senyalat a dit per Stalin o els seus agents. La premsa, la ràdio, tots els òrgans de propaganda, d'agitació i d'educació nacional estan completament a mans de la camarilla governant. Durant els darrers cinc anys, segons xifres oficials, s'ha expulsat del partit almenys mig milió d'afiliats. No sabem amb certesa quants foren afusellats, tancats a les presons o als camps de concentració, o exiliats a Sibèria. Però, indubtablement, milers de membres del partit han compartit la sort de milions de persones que no en pertanyien. Seria summament difícil inculcar en les ments d'aqueixos milions, i dels seus parents i amics, la idea que l'estat stalinista s'està extingint. Està estrangulant altres, però no presenta cap signe d'extinció. Al contrari, ha assolit un grau de força salvatge sense precedents en la història de la humanitat.

No obstant, els decrets oficials informen que ja s'ha realitzat el socialisme. Segons aqueixos textos, el país està en camí vers el comunisme complet. Beria s'encarregarà de convèncer els incrèduls. Però ací es presenta la principal dificultat. Seguint Marx, Engels i Lenin, l'estat és l'òrgan de domini de classe. Fa temps que el marxisme desemmascarà totes les altres definicions de l'estat com a falsificacions teòriques que serveixen per a encobrir els interessos dels explotadors. Però, en aquest cas, ¿què significa l'estat en un país on "han estat destruïdes les classes"? Més d'una vegada els savis del Kremlin s'han debanat els cervells sobre aquesta qüestió. Però, per descomptat, primer han procedit a arrestar tots els que els han recordat la teoria marxista de l'estat. Com açò únicament no bastava, ha calgut subministrar quelcom que s'assemblés a una explicació teòrica de l'absolutisme stalinista. Semblant explicació s'ha lliurat en dues quotes. Fa cinc anys, en el Dissetè Congrés del partit, Stalin i Molotov explicaren que la policia de l'estat es necessitava per tal de lluitar contra les "restes" de les velles classes dominants i, especialment, contra les "estelles" de trotskisme. Segons digueren, aqueixes restes i estelles eren, sens dubte, insignificants. Però, per ésser extremadament "rabioses", la lluita contra elles exigia la màxima duresa i vigilància. Tal teoria era excepcionalment idiota. ¿Per què calia recórrer a un estat totalitari per a lluitar contra "restes impotents", quan la democràcia soviètica havia demostrat ésser totalment adequada per a derrocar les pròpies classes dominants? Aquesta pregunta mai ha obtingut resposta.

Però, tot i això, aquesta teoria del Dissetè Congrés hagué d'ésser descartada. Els últims cinc anys han estat en gran manera dedicats a destruir les "estelles del trotskisme". El partit, el govern, l'exèrcit i el cos diplomàtic foren dessagnats i decapitats. Les coses han arribat a tal extrem que, per tal de calmar el seu propi aparell, en l'últim congrés Stalin s'ha vist obligat a prometre que d'ara en avant no recorrerà a porgues massives. Açò, per descomptat, és mentida. També en el futur l'estat bonapartista es veurà obligat a devorar físicament i espiritual la societat. Clar que Stalin no pot admetre-ho i jura que les porgues no es reprendran. Si així fóra, i si les "estelles" de trotskisme i les "restes" de les velles classes dominants han estat completament destruïdes, sorgeix, llavors, la pregunta: "Contra qui és necessari l'estat?"

Aquesta vegada Stalin contesta: "La necessitat de l'estat sorgeix del setge capitalista i dels perills que n'emanen cap a la terra del socialisme". Amb aqueixa monotonia típica d'un estudiant de teologia que li és tan habitual, repeteix i refon aquesta idea una vegada i una altra: "La funció de la repressió militar dins del país ha decaigut, s'ha extingit... la funció de la defensa militar del país contra els atacs de l'exterior ha romàs completament intacta". I més avant: "Pel que fa al nostre exèrcit, els nostres òrgans repressius i el nostre servei d'intel·ligència, les seues armes no apunten més cap a dins del país sinó cap a fora, contra l'enemic exterior".

Concedim que les coses siguen avui realment així. Concedim que la necessitat de preservar i enfortir el centralitzat aparell burocràtic sorgeix únicament de la pressió de l'imperialisme. Però, per la seua mateixa naturalesa, l'estat és el govern de l'home sobre l'home. El socialisme, per contra, es proposa liquidar, en totes les seues formes, el govern de l'home sobre l'home. Si l'estat no sols és preservat sinó enfortit, esdevenint cada vegada més salvatge, significa llavors que el socialisme no s'ha realitzat encara. Si el privilegiat aparell estatal és conseqüència del setge capitalista, açò significa que, al mig d'un setge capitalista, en un país aïllat, no és possible el socialisme. Tractant de descollar la seua cua, Stalin es topa amb el seu morro. En justificar el seu govern bonapartista, refuta de pas la seua principal teoria sobre la construcció del socialisme en un sol país.

No obstant, la nova teoria de Stalin és correcta, només en allò en què refuta la seua vella teoria; en tota la resta no té valor. Per tal de lluitar contra el perill imperialista, l'estat obrer necessita naturalment un exèrcit, un estat major, un servei d'intel·ligència, etcètera. ¿Però significa açò que l'estat obrer necessita coronels, generals i mariscals, amb els seus corresponents sous i privilegis? El 31 d'octubre de 1920, en una època en què l'espartà Exèrcit Roig mancava inclús d'un cos especial d'oficials, s'emeté un decret relatiu a les forces armades en què s'hi manifestava: "Dins de l'organització militar [...] hi ha una desigualtat que resulta comprensible i inevitable en molts casos, però que en altres és absolutament innecessària, excessiva i a vegades criminal". La part resolutiva d'aqueix decret deia així: "Sense plantejar la impracticable tasca d'eliminar immediatament totes les prerrogatives en l'exèrcit, hem d'esforçar-nos sistemàticament en reduir al mínim aqueixos privilegis i suprimir tan ràpidament com siga possible tots els que no sorgisquen de les necessitats de l'art militar i que no poden sinó ofendre el sentiment d'igualtat i camaraderia dels homes de l'Exèrcit Roig". Aqueixa fou la línia fonamental del govern soviètic durant aqueix període. La política actual apunta directament en sentit contrari. El desenvolupament i enfortiment de la casta militar i civil significa que la societat (independentment de quins siguen els culpables: els imperialistes estrangers o els bonapartistes domèstics) no es mou vers l'ideal socialista, sinó que se n'allunya.

Igualment pot dir-se del servei d'intel·ligència, en el que Stalin veu la quinta essència de l'estat. En el congrés, on els agents de la GPU eren majoria quasi absoluta, plantejà el següent: "El servei d'intel·ligència és indispensable per a arrestar i castigar els espies, assassins i terroristes que els organismes d'espionatge estrangers envien al nostre país". Per descomptat, ningú negarà la necessitat de comptar amb un servei d'intel·ligència per a oposar-se a les intrigues de l'imperialisme. Però el quid de la qüestió és la posició que ocupen aqueixos òrgans d'intel·ligència en relació als mateixos ciutadans soviètics. Una societat sense classes no pot deixar d'estar lligada per llaços de solidaritat

interna. En el seu informe, Stalin es referí manta vegades a aqueixa solidaritat, celebrada com a “monolítica”. No obstant, els espies, terroristes i sabotejadors necessiten una cobertura, un medi que els siga afí. En una societat determinada, com major és la solidaritat i més lleial és el règim existent, menys lloc queda per als elements antisocials. ¿Com explicar-se, doncs, que en l’URSS, si hem de creure Stalin, es cometen en totes bandes tal quantitat de crims com no és freqüent trobar-los ni en la decadent societat burgesa? La malignitat dels estats imperialistes no és per si mateixa, al capdavant, suficient. L’activitat dels microbis no està determinada tant per la seua virulència com per la resistència que troben en els organismes vius. ¿Com, doncs, en una societat socialista “monolítica”, els imperialistes poden comptar amb tan enorme nombre d’agents, els que, a més a més, ocupen els llocs més elevats? O, per a dir-ho d’una altra manera, ¿com és possible que en una societat socialista els espies i provocadors arriben a alts càrrecs, siguin fins i tot ministres, caps de govern, membres del Buró Polític, i tinguin, a més a més, els caps més prominents de l’exèrcit? Finalment, si la societat socialista manca fins a tal punt de ressorts interns que, per tal de salvar-la, cal recórrer a un servei d’intel·ligència totpoderós, universal i totalitari, llavors les coses han de caminar força malament. I més quan, com a caps del propi servei, apareixen bandits com Iagoda, a qui cal afusellar, o Iezov, que ha d’ésser ignominiosament expulsat. De qui cal dependre, perquè? De Beria? També per a ell sonarà el toc de difunts!

En realitat, és sabut que la GPU no destrueix els espies i agents de l’imperialisme, sinó els opositors polítics a la camarilla governant. Tot el que Stalin està tractant de fer és elevar a un nivell “teòric” els seus fraus judicials. Però ¿quines són les raons que obliguen la burocràcia a encobrir els seus reals objectius, i a retolar d’espies estrangers els seus adversaris revolucionaris? El setge imperialista no explica aquesta trama de mentides. La raó ha d’ésser de caràcter *intern*, és a dir, ha de sorgir de la mateixa estructura de la societat soviètica.

De llavis del mateix Stalin, tractem de trobar alguna evidència addicional. Sense cap connexió amb la resta del seu informe, planteja el següent: “En compte de la funció de coerció, ha aparegut en l’estat la de salvaguardar la propietat socialista dels lladres i desfalcadors de la riquesa nacional”. Resulta, doncs, que l’estat existeix no sols contra els espies estrangers sinó també contra els lladres domèstics. I, a més a més, la importància d’aquests lladres és tan gran que justifica l’existència d’una dictadura totalitària i, àdhuc, subministra el fonament d’una nova filosofia de l’estat. És obvi que si les persones es roben unes a altres és perquè la misèria cruel i les notòries desigualtats que els inciten al robatori encara regeixen la societat. Ací ens apropem més a l’arrel de les coses. La desigualtat social i la pobresa són factors històrics molt importants, que expliquen per si mateixos l’existència de l’estat. La desigualtat sempre

requereix una salvaguarda, els privilegis sempre demanden protecció; i les usurpacions dels desheretats exigeixen càstig. Aqueixa és, precisament, la funció històrica de l'estat!

En allò tocant l'estructura de la societat "socialista", l'important de l'informe de Stalin no és allò que digué sinó allò que callà. Segons ell, la quantitat d'obrers i empleats civils ha augmentat de vint-i-dos milions en 1933 a vint-i-vuit milions en 1938. L'esmentada categoria d'"empleats" inclou no sols aquells que treballen en un magatzem cooperatiu sinó també els membres del Consell de Comissaris del Poble. Obrers i empleats apareixen ací tots junts, com ocorre sempre en les estadístiques soviètiques, amb la finalitat de no revelar la importància numèrica de la burocràcia, la rapidesa amb què creix i, sobretot, la celeritat amb què augmenten els seus ingressos.

En els cinc anys transcorreguts entre els dos últims congressos, la summa anual de salaris d'obrers i empleats ha augmentat, segons Stalin, de 35.000 a 96.000 milions, és a dir, a quasi el triple (sense considerar els canvis en el poder adquisitiu del ruble). Però, ¿com es divideixen aquests 96.000 milions entre les distintes categories d'obrers i empleats? Sobre açò, ni una paraula. Stalin només ens diu que "el salari industrial mitjà dels obrers, que en 1933 era de 1.513 rubles, s'ha elevat en 1938 a 3.447 rubles". Sorprenentment només s'hi refereix als *obrers*; però no és difícil demostrar que es tracta, com abans, d'obrers i empleats. És prou de multiplicar el salari anual (3.447 rubles) pel nombre total d'obrers i empleats (vint-i-vuit milions) per a obtenir la suma de salaris abans mencionada per Stalin, a saber, 96.000 milions. Per a embellir la posició dels obrers, el "Líder" es permet d'aquesta manera una trampa tan grollera que avergonyiria el periodista burgès més mancat d'escrúpols. En conseqüència, sense considerar les variacions en el poder adquisitiu de la moneda, el salari anual mitjà de 3.447 rubles únicament significa que, si sumem els sous dels obrers no qualificats i qualificats, dels stakhanovistes, els enginyers, els directors d'empreses i també dels comissaris del poble per a la indústria, n'obtenim un mitjana de menys de 3.500 rubles a l'any per persona. ¿Quines han estat, en els darrers cinc anys, les millores respectives en els salaris d'obrers, enginyers i personal superior? En l'actualitat, ¿quant rep anualment un obrer no qualificat? D'açò, ni una paraula. L'estadística mitjana de salaris, ingressos, etcètera, ha estat sempre utilitzada pels apologistes burgesos més desmanotats. En els països més cultes, aquest mètode ha estat descartat, perquè ja no enganya ningú; però, en la terra on s'ha arribat al socialisme i on totes les relacions socials haurien de distingir-se per la seua cristal·lina claredat, s'ha convertit en el mètode predilecte. Lenin digué; "Socialisme és comptabilitat". Stalin ensenya: "Socialisme és fanfarroneria".

Seria, d'altra banda, el més enorme desbarat pensar que la xifra mitjana abans mencionada per Stalin inclou *tots* els ingressos dels "empleats" superiors; és a

dir, de la casta governant. En els fets, a més dels seus comparativament modestos salaris oficials, els pretesos “obrers” responsables reben salaris secrets de la tresoreria del Comitè Central o dels comitès locals; tenen a la seua disposició automòbils (existeixen inclús plantes especials de producció dels automòbils més moderns per a ús dels “obrers responsables”), excel·lents departaments, cases d’estiueig, sanatoris i hospitals. Per tal de satisfer les seues necessitats o la seua vanitat, s’han erigit tot tipus de “palaus soviètics”. Pràcticament monopolitzen les altes cases d’estudi, els teatres, etcètera. Totes aquestes enormes fonts d’ingrés (que són despeses per a l’estat) no estan, per descomptat, incloses en els 96.000 milions a què es refereix Stalin. I, no obstant, Stalin ni tan sols s’atreveix a parlar de com es reparteix la suma legal de salaris (els 96.000 milions) entre obrers i empleats, entre obrers no qualificats i stakhanovistes, i entre les capes superiors i inferiors d’empleats. No hi ha dubte que la part del lleó de l’augment de salaris ha anat a parar als stakhanovistes, als premis als enginyers, etcètera. En operar amb mitjanes l’exactitud de les quals no inspira confiança, en posar en una sola categoria obrers i empleats, en ometre els fons secrets de milers de milions, en “oblidar-se” dels empleats i mencionar només els obrers per a determinar el “salari mitjà”, Stalin es proposa un objectiu força simple: enganyar els treballadors, enganyar el món sencer i amagar els ingressos enormes i creixents de la casta privilegiada.

Així, “la defensa de la propietat socialista contra els lladres i desfalcadors” significa, nou de cada deu vegades, la defensa dels ingressos de la burocràcia contra qualsevol reivindicació dels sectors no privilegiats de la població. Tampoc sobraria dir que l’ingrés secret de la burocràcia, sense bases en els principis del socialisme o en les lleis del país, no és sinó un robatori. A més d’aquest lladronicí legalitzat hi ha un superrobatori il·legal, davant del qual Stalin ha de tancar els ulls perquè els lladres constitueixen el seu més fort suport. *L’aparell bonapartista de l’estat és, doncs, l’òrgan de defensa dels lladres i saquejadors burocràtics de la riquesa nacional.* Aquesta fórmula teòrica s’apropa molt més a la veritat.

Stalin està obligat a mentir sobre la naturalesa social del seu estat per la mateixa raó que ha de mentir sobre els salaris dels treballadors. En ambdós casos, apareix com a portaveu dels paràsits privilegiats. En la terra que passà per la revolució proletària, és impossible alimentar la desigualtat, crear una aristocràcia i acumular privilegis si no és abocant sobre les masses torrents de mentides i de repressió cada vegada més monstruosa.

El desfalc i el robatori, principals fonts d’ingrés de la burocràcia, no constitueixen un sistema d’explotació en el sentit científic de la paraula. Però, des del punt de vista dels interessos i de la posició de les masses populars, és infinitament pitjor que qualsevol explotació “orgànica”. En el sentit científic del terme, la burocràcia no és una classe posseïdora, però conté, multiplicats per

deu, tots els seus vicis. L'absència de relacions de classe cristal·litzades i la seua mateixa impossibilitat sobre les bases socials de la Revolució d'Octubre són precisament els factors que donen un caràcter tan compulsiu al funcionament de la maquinària estatal. Per tal de perpetuar el sistemàtic lladronici de la burocràcia, el seu aparell està obligat a recórrer a sistemàtics actes de bandidatge. La suma total d'ells constitueix el sistema del gangsterisme bonapartista.

Creure que *aquest* estat és capaç d'“extingir-se” pacíficament és viure en el deliri teòric. La casta bonapartista ha d'ésser derrocada, l'estat soviètic ha d'ésser regenerat. Només aleshores serà factible la possibilitat que s'extingisca l'estat.

---

¹ “La filosofia bonapartista de l'estat.”, *New International*, juny de 1939.